

بسم الله الرحمن الرحيم

دانشگاه افسری امام علی (ع)
معاونت پژوهش

تبیین وجوه راهبردی، تکنیکی و عملیاتی
فرماندهی امام خمینی (ره) در جنگ تحمیلی

رضا جعفری

سرشماره	جمهوری، رضا، ۱۳۱۹ -
عنوان و نام پدیدآور	تبین وجود راهبردی، تاکتیکی و عملیاتی فرماندهی امام خمینی (ره) در جنگ تحمیلی، امام خمینی (ره) دانشگاه افسری امام علی (ع)، معاونت پژوهش
مشخصات نشر	تهران: دانشگاه افسری امام علی (ع)، ۱۳۹۳
مشخصات ظاهری	۳۶۴ ص:، مصور، جدول، نمودار
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۶۸۷۴-۵۴-۸
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	کتابنامه
موضوع	خمینی، روح الله، رهبر انقلاب و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، ۱۲۷۹ - ۱۳۶۸ - فرماندهی
نوع	خمینی، روح الله، رهبر انقلاب و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، ۱۲۷۹ - ۱۳۶۸ - نظریه درباره: دفاع
موضوع	استراتژی
موضوع	فرماندهی
موضوع	استراتژی نظامی
شماره	دانشگاه افسری امام علی (ع)، معاونت پژوهش
نوع سند	دانشگاه افسری امام علی (ع)
زبان اصلی	۱۳۹۳، ۲۷ ص:، ۱۱/۱۱/۱۱
زبان فارسی	۳۵۵/۴
شماره کتابخانه	۳۱۵۱

عنوان کتاب: تبیین وجود راهبردی، تاکتیکی و عملیاتی فرماندهی امام خمینی (ره) در جنگ تحمیلی

مؤلف: روح الله خمینی

ویراستار: بیژن نیاز

صفحه آرا: حسین یونس

طراح جلد: مهدی ترابشوند

مدیر مسئول انتشارات: حمیدرضا بیاض

ناشر: انتشارات دانشگاه افسری امام علی (ع)

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۲۰۰۰۰۰ ریال

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۳

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۸۷۴-۵۴-۸

صندوق پستی: ۱۳۱۷۸۹۳۴۷

تلفن: ۶۶۴۶۷۴۴۴

پست الکترونیک: Imamali.nashr93@gmail.com

نشانی: تهران - خیابان امام خمینی (ره) - روبه روی مجلس سابق - دانشگاه افسری امام علی (ع)
 کلیه حقوق برای دانشگاه افسری امام علی (ع) محفوظ است.

سخن انتشارات معاونت پژوهش دانشگاه افسری امام علی^(ع)

دانشگاه افسری امام علی^(ع) با توجه به قدمت و سابقه حرفه‌ای خود، سال‌ها است که با تهیه و تدوین کتب علمی، نظامی و آموزشی مورد نیاز، سعی در تعالی روز به روز دانش علمی دانشجویان این دانشگاه دارد؛ و با هدف پرورش دانشجویان دانش‌مدار، هوشمند و متعهد، در راستای پاسداری و دفاع از تمامیت ارضی نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران، گام‌های استوار و مؤثری برداشته است.

بر اساس مصوبات شورای پژوهشی و آموزشی دانشگاه، چاپ و نشر کتاب‌های ارزشمند علمی، آموزشی، سرلوحه کار قرار گرفته و در راستای تحقق این اهداف، با جدیت و تألیف، گردآوری و ترجمه‌ی کتب علمی، نخست منابع درسی مورد نیاز تأمین گردید و در مرحله بعد، تدوین منابع علمی، کمک آموزشی و پژوهشی در دستور کار قرار گرفته است.

برای چاپ کتاب، علاوه بر ارزش علمی، می‌بایست اهداف عالیه ارتش جمهوری اسلامی ایران، انسجام به معنای ارزشی و معنوی کتاب، هماهنگی با سرفصل‌های وزارت علوم و کاربرد و تخصصی کردن کتاب‌های تدوین شده و ... لحاظ شود که دشواری‌ها و موانع راه‌برنده‌ای که از صاحب‌نظران پوشیده نیست. امید آنکه گام‌های ارزشمند و مفیدی که برداشته شده، سرآغاز حرکت و پویایی بیش از پیش این دانشگاه مقدس باشد.

از این‌رو از تمامی منتقدان، استادان و هیأت‌های علمی تمامی دانشگاه‌های کشور یاری و مدد می‌جویم تا آنکه هر گونه کاستی و نقص‌های احتمالی را هرچه کم و ناچیز باشند، متذکر گردند.

انشاء...

پیشگفتار

دین مبین اسلام، دینی کامل و فراگیر است که در تمامی ابعاد زندگی، راهکار عملی به بشریت ارائه نموده که یکی از این ابعاد، مسأله فرماندهی در عرصه نظامی است. امام خمینی (ره) به عنوان پرچم‌دار اسلام در عصر کنونی، افزون بر زعامت دینی و فقهی در میان مسلمین جهان، رهبری سیاسی و «فرماندهی کل قوا» را در ایران اسلامی عهده دار گردید. اهمیت مسأله بیشتر از آن روست که این مرجع عالی‌قدر، با فرماندهی بر نیروهای مسلح، عملاً توانایی و اقتدار یک رهبر دینی را در امور خط نظام اثبات نمود. هدف اصلی این پژوهش، تبیین وجوه «راهبردی، تاکتیکی و عملیاتی» فرماندهی آن رهبر فقید در جنگ تحمیلی رژیم بعثی عراق علیه کشورمان، و معرفی ایشان به عنوان عالمی ربانی به مردم است که علاوه بر بُعد علمی و فقهت، در بُعد نظامی نیز از توانمندی و اقتدار کافی برخوردار بوده است. براین اساس، سؤال اصلی تحقیق که «آیا در جهان مدرن، دین می‌تواند متولای امور سیاسی- نظامی جامعه باشد؟»، با تبیین فرضیه و ارائه مصادیقی برجسته از مدیریت عالی و موفقیت‌آمیز نظام این رهبر الهی در حوزه فرماندهی صحنه جنگ، پاسخ داده شده است. نوع تحقیق در این پروژه توصیفی و روش جمع‌آوری اطلاعات، کتابخانه‌ای است که منبع اصلی تحقیق را متن آثار حضرت امام (ره) تشکیل می‌دهد اما در تبیین واژگان کلیدی، کلیات تحقیق و برخی فرمایشات امام راحل (ره)، از دیگر منابع نیز استفاده شده است. تحلیل آماری داده‌ها مبین نگاه ویژه بنیان‌گذار جمهوری اسلامی به مؤلفه‌های مدیریت نظامی مانند اعتماد به مردم، دین محوری، حریت و آزادی، بلندنگری، خودکفایی، خوداتکالی و عدالت‌گرایی، کیاست، حزم و تدبیر، اخلاق مداری، استعمارزدایی، ظلم‌ستیزی، نفی استبداد و استکبار، مبارزه با مومن‌پروری، بصیرت بخشی و ... حضرت امام (ره)، همچنین اتکال بر خدا و اعتقاد ایشان به «عصر الهی» در نگاه راهبردی به جنگ، اتخاذ تاکتیک جنگی و بکارگیری وجوه مختلف عملیاتی است که باید با است آمدن از تجزیه و تحلیل اطلاعات، نشان‌دهنده تأیید فرضیه پژوهش است که بر این اساس، ترمیمی یک فقیه اسلامی را در ابعاد راهبردی، تاکتیکی و عملیاتی فرماندهی در صحنه‌های جنگی علاوه بر نقش رهبری دینی و مدیریت جامعه در ابعاد مختلف سیاسی، فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و ... اثبات می‌تواند.

فهرست مطالب

۱	 مقدمه
۹	 فصل اول: کلیات
۱۰	 ۱-۱- استراتژی
۱۱	 ۱-۱-۱- مفهوم استراتژی یا راهبرد
۱۳	 ۱-۱-۲- انواع استراتژی
۵۴	 ۱-۲- عوامل تعیین کننده استراتژی
۵۶	 ۱-۴- عوامل تأثیرگذار در قدرت استراتژیک
۷۰	 ۱-۵- اهداف استراتژیک
۷۱	 ۱-۱- اهداف استراتژیک
۷۲	 ۱-۷- راهبرد
۷۲	 ۱-۸- راهبرد ملی
۷۳	 ۱-۲- تاکتیک
۷۳	 ۱-۲-۱- تعریف تاکتیک
۷۴	 ۱-۲-۲- رابطه استراتژی و تاکتیک
۷۵	 ۱-۳- عملیات
۷۵	 ۱-۴- فرماندهی
۷۶	 ۱-۴-۱- مفهوم فرماندهی
۷۷	 ۱-۵- جنگ و انواع آن
۷۸	 ۱-۵-۱- مفهوم جنگ
۷۹	 ۱-۵-۲- انواع جنگ
۸۳	 نتیجه گیری
	 فصل دوم: ابعاد راهبردی شخصیت امام خمینی (ره) به عنوان استراتژیست اسلام بر دین
۸۴	 معاصر
۸۵	 مقدمه
۸۵	 ۱-۲- راهبرد سیاسی
۸۷	 ۱-۱-۲- اندیشه حکومتی امام (ره)
۸۸	 ۱-۲- ضرورت تشکیل حکومت اسلامی از دیدگاه حضرت امام خمینی (ره)
۹۷	 ۱-۲-۳- دلایل لزوم تشکیل حکومت در ادوار مختلف امت اسلامی

- ۱-۱-۴- شرایط زمامدار در حکومت اسلامی..... ۱۰۰
- ۱-۱-۵- شیوه حکومت اسلامی و اختلاف آن با سایر حکومت ها..... ۱۰۳
- ۱-۱-۶- نمونه‌هایی از احکام اسلام در حکومت اسلامی..... ۱۱۴
- ۱-۱-۷- تبیین حکومت ولی فقیه در دوره غیبت..... ۱۱۶
- ۱-۱-۸- ویژگی‌های حکومتی در نظام ولایت فقیه..... ۱۲۱
- ۱-۱-۹- ولایت فقیه به استناد اخبار و روایات..... ۱۲۴
- ۱-۱-۱۰- تبیین حکومت جمهوری اسلامی..... ۱۲۷
- ۱-۱-۱۱- اصول سیاست خارجی در اندیشه امام راحل (ره)..... ۱۲۸
- ۱-۱-۱۲- اصول سیاست داخلی در اندیشه امام راحل (ره)..... ۱۳۲
- ۱-۱-۱۳- نظام راهبردی سیاست خارجی امام(ره)..... ۱۳۶
- ۱-۲-۲- راهبرد علمی..... ۱۵۲
- ۱-۲-۲- مبانی اعتقادی..... ۱۵۳
- ۱-۲-۲- مبانی اخلاقی..... ۱۶۱
- ۱-۲-۳- اقدامات عملی در جهت تبیین اسلام و امت اسلامی..... ۱۶۵
- ۱-۲-۳- راهبرد علمی..... ۱۷۱
- ۱-۲-۳- تکیه بر قرآن به عنوان خوان گسترده برای بشریت..... ۱۷۱
- ۱-۲-۳- نامتناهی بودن علم و لزوم تحصیل آن در سراسر عمر..... ۱۷۱
- ۱-۲-۳- مسئولیت سنگین عالمان دین و توجه به موقعیت خود..... ۱۷۲
- ۱-۲-۳- تأکید بر تزکیه و تهذیب عالمان..... ۱۷۳
- ۱-۲-۳- توجه ویژه به حوزه و دانشگاه به عنوان دو کانون اصلی دانش و معرفت..... ۱۷۶
- ۱-۲-۳- نگاه اعتلای گرایانه به کانون‌های علمی کشور..... ۱۷۸
- ۱-۲-۳- منافع و مضرات علم..... ۱۸۰
- ۱-۲-۴- راهبرد فرهنگی..... ۱۸۲
- ۱-۲-۴- نیاز ملت‌ها به فرهنگ..... ۱۸۲
- ۱-۲-۴- تلاش در جهت اشاعه فرهنگ اسلامی..... ۱۸۵
- ۱-۲-۴- اقدام‌های عملی در جهت حفظ و دفاع از فرهنگ اسلامی..... ۱۸۷
- ۱-۲-۵- راهبرد اجتماعی..... ۱۹۵
- ۱-۲-۵- تکیه بر اسلام به عنوان نقطه اتکا و پرهیز از نژادگرایی..... ۱۹۵

۱۹۸	۲-۵-۲- دفاع از حقوق اجتماعی و مدنی مردم
۱۹۹	۳-۵-۲- برخی نقاط قوت در بینش اجتماعی و مدنی امام راحل(ره)
۲۰۱	۶-۲- راهبرد اقتصادی
۲۰۱	۱-۶-۲- ترویج نظام اقتصادی اسلام
۲۰۲	۲-۶-۲- تبیین نظام اقتصادی اسلام
۲۰۴	۳-۶-۲- تأکید بر داشتن بصیرت و بینش اقتصادی برای فقها
۲۰۵	۴-۶-۲- تأکید بر اخلاص در انجام امور و خدمات
۲۰۶	۵-۶-۲- اعتقاد به استقلال اقتصادی کشور
۲۱۰	۶-۶-۲- تأکید بر بازسازی و سازندگی
۲۱۱	۶-۶-۲- تأکید بر رفع گرفتاری و بهبود معیشت مردم
۲۱۴	۷-۲- راهبردهای نظامی
۲۱۵	۱-۷-۲- شناسایی دشمنان و دشمنی از شئون ولی فقیه از دیدگاه عمومی ملت
۲۲۰	۲-۷-۲- تأکید بر استقلال، خوداتکایی ارتش و پرهیز از هرگونه وابستگی به قدرت های خارجی
۲۲۲	۳-۷-۲- دشمن شناسی و دشمن سازی حضرت امام (ره)
۲۲۶	۴-۷-۲- معنویت بخشیدن به نظام، اخلاص، وفاداری و تعهد
۲۲۸	۵-۷-۲- توجه به آمادگی رزمی اقشار مختلف مردم
۲۲۹	۶-۷-۲- تفاوت دفاع و جهاد در اندیشه امام راحل(ره)
۲۳۰	۷-۷-۲- جایگاه زنان در دفاع اسلامی
۲۳۲	۸-۷-۲- دفاع از مستضعفین و ایجاد رفاه و امنیت برای آنان
۲۳۵	۹-۷-۲- مقابله با ظلم و ظالمین
۲۳۸	۱۰-۷-۲- دست غیبی الهی، علت تامة نصرت و پیروزی ایران اسلامی
۲۳۹	۱۱-۷-۲- تدابیر شایسته و دور اندیشی در امور مختلف نیروهای مسلح
۲۴۳	۱۲-۷-۲- ایجاد الفت بین مردم و نیروهای مسلح
۲۴۴	۱۳-۷-۲- تعاون و اتحاد نیروهای مسلح
۲۴۷	۱۴-۷-۲- برخی فرامین تاریخی حضرت امام(ره) در مقام فرمانده کل قوا
۲۵۱	نتیجه گیری
۲۵۲	فصل سوم: ابعاد راهبردی فرماندهی امام خمینی (ره) در جنگ تحمیلی
۲۵۳	مقدمه

۲۵۵	۱-۳- راهبرد دفاعی امام راحل (ره) در جنگ
۲۵۷	۱-۱-۳- نگاهی به اندیشه دفاعی حضرت امام (ره) در جنگ تحمیلی
۲۶۲	۲-۳- راهبرد معنوی امام راحل (ره) (مؤلفه های معنوی قدرت)
۲۷۱	۳-۳- راهبرد اخلاقی امام راحل (ره) در جنگ
۲۷۶	۴-۳- راهبرد رهایی بخشی امام راحل (ره) در جنگ
۲۷۹	۵- راهبرد وحدت گرایانه در میان نیروهای مسلح
۲۸۲	۵- عدم ورود نیروهای مسلح به دستجات سیاسی
۲۸۵	۶- راهبرد فرهنگی امام (ره) در جنگ
۲۸۶	۷-۳- راهبرد سیاسی امام (ره) در جنگ
۲۸۷	۸-۳- راهبرد اقتصادی امام راحل (ره) در جنگ
۲۹۰	۹-۳- نگاهی به برخی دیدگاه های مهم امام راحل (ره) پیرامون جنگ
۲۹۳	۱۰-۳- محاسن و برات جنگ تحمیلی از منظر امام خمینی (ره)
۲۹۵	۱۱-۳- حزم و دوراندیشی در دوران جنگ تحمیلی و مسائل مرتبط با آن
۳۰۰	۱۲-۳- برخی فرامین تاریخی - عملی امام راحل (ره) در جنگ تحمیلی
۳۰۰	۱-۱۲-۳- فرمان امام در خصوص تشدید حضور ابدان
۳۰۲	۲-۱۲-۳- فرمان امام در خصوص آزادی و استقلال
۳۰۴	۱۳-۳- تدابیر راهبردی رهبر کبیر انقلاب پس از قبول قطعه نامه ۵۹۸ الجزایر
۳۰۵	۱۴-۳- تقدیر و تجلیل از نیرو های مسلح بمنظور حفظ وحدت و بنیة جهادی آنان
۳۰۹	نتیجه گیری
۳۱۰	فصل چهارم: تاکتیک امام (ره) در جنگ همسو با موازین اسلام
۳۱۱	مقدمه
۳۱۱	۱-۴- اشاراتی به رهنمودهای تربیتی امام (ره) پیرامون عمل بر اساس موازین الهی
۳۱۶	۲-۴- نظم و انسجام، مهم ترین مسأله در نیروهای مسلح و مورد تأکید متون اسلامی
۳۱۸	۳-۴- لزوم اطاعت پذیری از سلسله مراتب در نیروهای مسلح
۳۱۸	۴-۴- توجه ویژه به آموزش نظامی
۳۱۹	۵-۴- تاکتیک امام راحل (ره) همسو با موازین اسلام
۳۱۹	۱-۵-۴- کاربرد اصول جنگ از دیدگاه امام خمینی (ره)
۳۲۰	۵-۴-۱-۱- اصل وحدت فرماندهی

۳۲۱	 اصل هدف ۴-۵-۱-۲
۳۲۳	 اصل آفند (هجوم) ۴-۵-۱-۳
۳۲۵	 اصل صرفه جویی در قوا ۴-۵-۱-۴
۳۲۷	 اصل تأمین ۴-۵-۱-۵
۳۲۸	 اصل تمرکز ۴-۵-۱-۶
۳۳۰	 اصول مانور، غافلگیری و سادگی ۴-۵-۱-۷ و ۹
۳۳۲	 نتیجه گیری
۳۳۳	 فصل پنجم: وجوه عملیاتی فرماندهی حضرت امام (ره) در جنگ تحمیلی
۳۳۴	 مقدمه
۳۴۰	 ۵-۱-۱- نمونه های از تدابیر عملیات نظامی در فرماندهی حضرت امام (ره)
	 ۵-۲-۱- مصادیق اندیشه های روایی مثبت در اندیشه نظامی امام راحل (ره) به منظور تقویت روحیه
۳۴۲	 قوای خودی
۳۴۷	 ۵-۳-۱- مصادیق هایی از عملیات روانی منفی بر ضد دشمن در بیانات حضرت امام (ره)
۳۵۳	 نتیجه گیری
۳۵۴	 سخن پایانی
۳۵۹	 منابع و مآخذ

تاریخ بشریت در بستر زمان، افراد کثیری را به خود دیده است که در عصر و زمانه خود از نقش برجسته و بارزتری نسبت به معاصرین خود برخوردار بوده و با قدرت فرماندهی خیره کننده‌ای داشته‌اند؛ به ویژه آنانی که دعب اصلاح گرایانه‌شان، غالب و سرآمد بوده و در نتیجه چنین ویژگی مصلحانه‌ای، ورقی نوین و بایی نو در تاریخ گشوده‌اند؛ چنانکه ناپلئون بناپارت فرانسوی را با انقلاب کبیر فرانسه می‌شناسیم، گاندی به استقلال بخشیدن به هندوستان، نلسون ماندلا را در رهانیدن ملت آفریقا از حلقه استعمار و بردگی یاریس لومومبا را در الغاء سیاست نژادپرستانه بردگی سیاهان امریکا، آندرا گاندی را در میلی به وجهی دیگر و...؛ که هر کدام از آنان با یک یا چند وجه راجح و ممیز در صفات تاریخی می‌درخشند اما هیچ یک دارای شخصیتی جامع و دینی نبوده‌اند که بتوانند به عنوان الگو به بشریت ارائه شوند و تاریخ نیز از آنان به عنوان مصلحانی دینی یاد نمی‌کند.

البته، انسان‌های وارسته و از سر حشمت کمال یافته دیگری هم که شخصیتی جامع الاطراف داشته و از جهات مختلف الگو و سرآمد زمانه بوده‌اند، وجود داشته‌اند؛ که بر تارک بشریت چون خورشید درخشیده‌اند و شعاع نورشان برده‌های ظلمت و تاریکی را از مقابل بشریت زدوده است؛ این انسان‌های متعالی، به تمام تمام جهات و ابعاد شخصی و شخصیتی‌شان مقید به والاترین و بالاترین ویژگی‌ها و ممتاز انسانی و اخلاقی بوده است و بی‌شک برخوردار از فنون و معارف مختلف و در نیاز بشر در عصر خود و محل رجوع شیفتگان به معرفت الهی و علاقمندان به فلسفه و علوم و حیرت آنان نیز بوده‌اند؛ که ما این انسان‌های کامل را به عنوان «پیامبر خدا» و «امامان معصوم»^(ع) می‌شناسیم که به منبع فیاض وحی و الهام‌های روشن و حیانی متصل و مرتبط هستند.

دسته دیگری از مصلحان تاریخ، انسان‌هایی هستند که هر چند پیامبر و امام معصوم نیستند اما الهام یافته از مکتب انبیاء و سیراب از زلال احکام الهی و سرشار از علوم و معارف ربّانی هستند که تعالیم و آموزه‌های دینی را در مرحله علم و عمل در خود جذب نموده و سراپا انسانی شده‌اند معنوی و الهی؛ که از منیت و خودخواهی تهی گشته و خود را وقف بشریت نموده‌اند؛ در راه اصلاح جامعه بشری به پا خورده و خطرات این راه را به جان خریده‌اند. این دسته از افراد بشر، آنانی هستند که مزین به صفات الهی و متخلق به اخلاق پروردگارشان شده و ملبّس به لباس تقوا و آراسته به کمالات انبیاء و اولیاء الهی بوده‌اند و همان راهی را می‌پیمایند که انبیاء عظام و اولیاء الله در جهت اصلاح بشریت، رهانیدن آنها از بندگی و اسارت و رساندن آنان به کمال و سعادت پیش برده‌اند.

امام خمینی (ره) نیز چنین انسان وارسته و کمال یافته‌ای بود که سراسر زندگی پر از رنج و مشقت او در راه کمال معارف و فضائل الهی و اصلاح جامعه بشری مصروف گردید؛ وجوه شخصیتی او را می‌توان به شرح حد احصاء نویسدگان، و دست‌یابی به حقیقت وجود او دور از دسترس پویانان؛ که ماحصل یک عمر تلاش علمی و جهادی او، به ثمر رساندن انقلاب اسلامی در ایران زمین بود که شعاع نورانی این انقلاب، هر روز در افقی از جهان معاصر می‌درخشد؛ گاهی در افریقا، گاه در اروپا، گاهی در امریکا و به گرات در خاورمیانه و نقاط مختلف دیگر جهان.

به ثمر رسیدن انقلاب اسلامی در ایران، بی‌گمان بیش و پیش از همه مرهون رهبری داهیان و بی‌بدیل ایشان در هم‌سو نمودن و جهت بخشی به حرکت انقلابی اقشار مختلف مردم و جذب ارتش قدرتمند شاهنشاهی به خط اصیل انقلاب پیوند دادن آنان با توده‌های مردم است که موجب گردید قلوب توده‌ها و اقشار مختلف مردم به هم گره خورده و اتحاد و همدلی در میان آنان ایجاد نماید، نیروهای نظامی را به انقلابیون ملحق کند و آنان را علیه نظام ستم شاهی بشوراند و در نهایت به سلطه سلسله پهلوی

در ایران اسلامی پایان دهد. این شخصیت کم‌نظیر از ابعاد مختلفی قابلیت بررسی و تحلیل دارد و لازم است از دریچه‌های مختلف مورد توجه و تحقیق قرار گیرد لکن پژوهش پیش رو متکفل پرداختن به یک وجه از شخصیت ایشان که با رهبری نظامی و فرماندهی در عرصه جنگ و دفاع پیوند خورده است، می‌باشد که عبارت از «تبیین وجوه راهبردی، تاکتیکی و عملیاتی» فرماندهی آن بزرگوار در جنگ تحمیلی ارتش بعث عراق علیه کشور عزیزمان است که این وجوه در قالب بُعد نظامی شخصیت ایشان عنوان «فرمانده کل قوا» قابل تبیین و بررسی است.

در زهدان از انقلاب اسلامی و پس از آنی که امام خمینی (ره) در ۱۹ بهمن ۵۷ با آرایش منظم جمع کثیری از فرماندهان، افسران و درجه‌داران نیروی هوایی در مقابل ایشان و ادای احترام نظامی به آن زعیم عالی قدر، عملاً به عنوان «فرماندهی کل قوا» ملقب، و این رهبر کم‌نظیر دینی رسماً و به طور قانونی هدایت و رهبری نظامی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی را عهده‌دار گردید، از آن پس شاهد فرامین و دستورات نظامی ایشان در مناسبات گوناگون به ویژه در صحنه‌های مختلف جنگ تحمیلی به یگان‌های نظامی اعم از ارتش، سپاه و نیروهای انتظامی بوده‌ایم.^۱

از این میان صدور اوامر حکیمانه و دقیق این فرمانده منظور تثبیت ارتش، تشکیل کمیته انقلاب، تأسیس سپاه پاسداران و تشکیل بسیج می‌تواند راستای تحکیم ارکان نیروهای نظامی و انتظامی با هدف حراست و صیانت همه جبهات از انقلاب نوپای کشور عزیزمان در نوع خود و در قیاس با سایر انقلاب‌های شکل یافته به جهت بی‌نظیر بوده و به معنای دقیق کلمه گویای کیاست و هوشیاری عمیق آن امام بزرگوار است مؤید

۱ - البته پیش از آن هم دستورات و فرامین امام راحل (ره) به نیروهای نظامی و انتظامی کشور ابلاغ می‌شده و نامه‌ها و اعلامیه‌های ایشان توسط کارکنان نیروهای مسلح به داخل پادگان‌ها منتقل و پخش می‌گردید. که از نمونه‌های بارز آن می‌توان به فرمان ایشان مبنی بر قرار کارکنان نظامی از پادگان‌ها اشاره نمود که قبل از پیروزی انقلاب و تاریخ مذکور صادر شده است.

مذعای ما پیام تاریخی ایشان در ۲۸ اسفند ماه ۵۷ به مردم کردستان پس از حمله گروهی از بد خواهان به ارتش است که فرمودند:

« ارتش، ژاندارمری و پلیس باید بدانند که از این به بعد حافظ مصالح و استقلال مردم مسلمانند و اگر کسی به آنها حمله کند از مردم مسلمان نیست و عمال اجنبی است. »^۱

در آنجا که پس از پیروزی انقلاب طولی نکشید انواع جنگ‌های داخلی و پس از آن جنگ نابرابر و ناجوانمردانه دولت بعثی عراق بر کشور ما تحمیل گردید، درک و درک‌اندیشی پیرامون فرد اول کشور می‌بایست که با تجزیه و تحلیل آن شرایط و اوضاع بحرانی به گونه‌ای شایسته و درخور، یگان‌های نظامی و انتظامی کشور را در قبال این تهاجم گسترده مسلحانه، شورش‌ها و قائله‌های داخلی را نیز کنترل نماید.

امام بزرگوار در این شرایط حساسی با اتخاذ تدابیر خردمندانه نظامی، جنگ را هدایت نمود به طوری که در مرحله اول با فرمان عمومی به نیروهای مسلح، جلوی پیشروی دشمن را سد نموده و به محل بعد از تثبیت یگان‌های خودی در مرزهای زمینی و دریایی سراسر کشور، با هدایت و مشورت با افسران مجرب، با دانش و متعهد سطوح عالی ارتش و نیز ایجاب محبت و همدلی میان آنان و فرماندهان سپاه پاسداران، پس از تشکیل سپاه، ابتکار عمل در جنگ را بدست گرفته و با رهنمودهای حکیمانه ایشان سیر باز پس‌گیری مناطق اشغال شده کشور از دشمن بعثی و سلسله عملیات‌های منظم و نامنظم به منظور پیشروی به داخل عراق آغاز و در نهایت با ملحوظ نمودن شرایط و مصالح کلی داخلی و خارجی، نیز از پذیرش قطعنامه ۵۹۸ شورای امنیت گردید که این مقوله، خود در محل دیگری درخور بحث است.

آنچه که به عنوان نقطه عطف در فرماندهی امام راحل^(ره) در جریان جنگ تحمیلی می‌توان از آن یاد نمود این است که در بحرانی‌ترین شرایط کشور، این جنگ نابرابر را در مقابل یکی از مجهزترین ارتش‌های منظم منطقه - که هم خود یکی از قدرت‌های نظامی مطرح در جهان بود و هم از سوی قدرت‌های بزرگ و کوچک منطقه و جهان از هر حیث حمایت می‌شد - فرماندهی و مدیریت نمود. در این شرایط نابرابر، اداره کردن جنگ را به پایان رساندن آن در حالی که حتی یک وجب از خاک کشور در دست دشمن باقی نماند، خود نقطه عطف و از نقاط برجسته فرماندهی و مدیریت نظامی ایشان است که باعث الهام گرفتن سایر ملت‌های مستضعف جهان در رویارویی با حکام ظالم و ستمگر شد و شعاع این امیدواری در تمام جهان درخشید و نتیجه آن موج بیداری اسلامی و سایر ملت‌های منطقه و جهان است که صدای دادخواهی از ستمگران را سر می‌دهد.

درباره پیشینه این پژوهش، به مرور از اغراق و هرگونه خودنگری، باید گفت که تحت عنوان حاضر، هیچ کار تحقیقی در گذشته صورت نگرفته، جز یک مقاله «علمی-پژوهشی» از نگارنده همین اثر با عنوان «بجوه راهبردی، تاکتیکی و عملیاتی امام خمینی^(ره) در جنگ تحمیلی» که در فصلنامه شماره ۶۳ «مدیریت و علوم نظامی» دانشگاه افسری امام علی^(ع) به چاپ رسیده و نویسنده آن «سنا و محور اصلی این پژوهش قرار داده و اضافاتی بر آن داشته است. البته فصول ابتدایی این تحقیق عمدتاً متمایز و تکمیل کننده آن است. هر چند مجموعه آثار حضرت امام^(ره) به عنوان منبع فیاض علم و پژوهش، در دسترس بوده و این تحقیق در جهت تبیین فضیلت‌ها و اندیشه‌های تابناک گرفته شده از آن مجموعه مشحون از علم و معرفت، پیرامون موضوع این پژوهش ره سپرده است.

البته کتابی نیز تحت عنوان «استراتژی دفاعی در اندیشه امام خمینی^(ره)» از نویسنده‌ای معاصر به چاپ رسیده که عمدتاً به کلیاتی از مباحث نظری استراتژی

پرداخته و مصادیقی از فرمایشات امام راحل را نیز در پاره‌ای موضوعات مطرح شده در کتاب در تأیید نظرات خود آورده است که نویسنده پژوهش حاضر از این کتاب نیز در تکمیل برخی موضوعات، به ویژه در فصل کلیات تحقیق، بهره جسته است.

این پژوهش دارای یک هدف اصلی و چند هدف فرعی است که در زیر به آن‌ها اشاره می‌گردد:

با توجه به اثر انکارناپذیر شخصیت تأثیرگذار و محوری حضرت امام (ره) در خیزش اسلامی منطقه‌ای و جهانی دوره معاصر، و نیز مکشوف نشدن تمام زوایای شخصیتی ایشان برای جهانیان، هم از نظر سیاسی و هم از نظر اجتماعی و فرهنگی و بالاتر از همه، نحوه رهبری شخصیت ایشان در مسائل گوناگون، معرفی جنبه‌های مختلف شخصیت امام (ره) به ویژه در ابعاد سیاسی و نظامی و ارائه الگویی تمام‌نما از یک رهبر اسلامی که تمایل و تمیزی او در به ثمر رساندن انقلاب اسلامی ایران، می‌تواند الهام بخش تمام ملت‌های مستضعف و حتی غیر مسلمان آزادی‌خواه جهان برای رهانیدن خود از زنجیر استعمار و استبداد، اصلی‌ترین و محوری‌ترین هدفی است که نگارنده در این تحقیق به دنبال آن بوده است.

البته هدف‌های دیگری که این پژوهش آن را تعقیب نموده است عبارتند از:

الف- معرفی اسلام به عنوان برترین و جامع‌ترین آسمانی که می‌تواند تمام زوایای زندگی فردی و اجتماعی انسان را به طور کامل پوشش دهد و در عرصه سیاسی و حکومتی نیز قادر است جامعه بشری را از اسارت و دگرگونی طاغوت و حکام جور برهاند و تحت لوای حکومت عزت آفرین خداوند متعال، به عنوان خالق بشریت قرار دهد.

ب- معرفی استراتژی و راهبرد اسلام و تبیین اصول و مبانی آن به جامعه بشری.

ج - تبیین نقش محوری و تعیین کننده امام راحل^(ره) به عنوان «فرمانده کل قوا» در جنگ تحمیلی دولت بعثی عراق علیه ایران، که بسیاری از پیروزی‌های درخشان رزمندگان اسلام به یمن و برکت، فرماندهی داهیانه حضرت امام راحل^(ره) بوده است.

د - تبیین مصداقی تدابیر تاکتیکی و عملیاتی امام راحل^(ره) در جنگ تحمیلی. با عنایت به اینکه شخصیت امام راحل، منحصر به یک ملت خاص و یا دوره ای خاص نبود بلکه دارای صبغه ای فرا ملی بوده و متعلق به جهان اسلام در اعصار مختلف است و نبوغ و اندیشه های ایشان می باید به عنوان ذخایری ارزشمند در اختیار نوع بشر بطور عموم و مسلمانان جهان بطور خصوص گذارده شود، لذا بر ره پویان و پیروان آن حضرت^(ره) واجب است که آثار و اندیشه های ایشان را مُنقَح و تبویب نموده و در ابواب و مسووعات جزا و مفصل تبیین و شرح نمایند تا جنبه های مختلف شخصیتی ایشان به عنوان الگو برای تمام عیار و جامع، همواره و در همه زمینه ها در اختیار بشریت قرار گیرد، بدین گونه که می توان به پیغام هدایتگر همیشه و در طول تاریخ بشریت، پرفروغ و روشن باقی مانده و فراوان انسانی قرار گیرد تا با الهام از آن خود را به سر منزل سعادت برسانند.

اما در باره گستره این تحقیق ذکر دو نقطه در اینجا بایسته است:

۱- تبیین نقش بارز، محوری و برجسته امام راحل^(ره) در شناساندن اهداف جنگ تحمیلی، از جهات چندی قابل توجه و بررسی است که مستلزم وسعت و شمول به دامنه و گستره تحقیق به مسائل مختلف و مباحث متنوع بیشتری است؛ لکن آنچه که در این پژوهش مدنظر ماست ابعاد «راهبردی، تاکتیکی و عملیاتی» فرماندهی ایشان در دوران جنگ تحمیلی حکومت بعثی عراق علیه ایران اسلامی، و تحلیل و بررسی اینها و تدابیر نظامی و جنگی این رهبر کم نظیر تاریخ تشیع است که در این نبرد نابرابر، در معرض دید جهانیان قرار گرفت.

۲- اما با توجه به ماهیت موضوع از کشاندن محور بحث، به ویژه در فصول ابتدایی به برخی مسائل که نسبت به مباحث اصلی جنبه مقدمه و تبیین کننده داشته، گریزی نبوده است. بنابراین مطالعه دو فصل آغازین این پژوهش به خواننده کمک می کند تا مفاهیم اصطلاحی و عملیاتی واژگان به کار رفته در تحقیق را دقیقاً دریافت نموده و استراتژی یا راهبرد اسلام و دقایق آن را بشناسد (فصل اول) و به ابعاد راهبردی گوناگون و متنوع موجود در شخصیت امام خمینی^(ره) پی ببرد (فصل دوم) و سپس وارد مباحثی شود که به طور دقیق و مستقیم با عنوان پژوهش گره خورده است.